HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

כי משוו ב"ד שליח בפניו או שלא בפניו הדר פשטה [א]בין בפניו בין שלא בפניו שלחו מתם בין בפניו בין שלא בפניו: א)ההוא דאמר אי לא אתינא עד תלתין יומין ליהוי גיטא אתא ופסקיה מברא אמר להו חזו דאתאי חזו דאתאי אמר שמואל [ב]לא שמיה מתיא ההוא דאמר להו אי לא פייסנא לה עד תלתין יומין ליהוי גיטא אזל פייסה ולא איפייסא אמר רב יוסף מי יהיב לה תרקבא דדינרי ולא איפייסא איכא דאמרי אמר רב יוסף מידי תרקבא דדינרי בעי למיתב לה הא פייסה ולא איפייסא הא כמאן דאמר יש אונס בגיטין הא כמאן דאמר ב)[ג]אין אונס בגיטין:

מתני' [ד]המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקן מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואינו חושש שמא מת הכהן או הלוי או העשיר העני [ה]מתו צריך ליטול רשות מן היורשים אם הלוון בפני ב"ד אינו צריך ליטול רשות מן היורשין:

גמ' ואף על גב דלא אתו לידיה אמר רב [ו]במכרי כהונה ולויה ושמואל אמר [ז]במזכה להם ע"י אחרים עולא אמר הא מני ר' יוסי היא דאמר ג)[ח]עשו את שאינו זוכה כזוכה כולהו כרב לא אמרי במכרי לא קתני כשמואל לא קאמרי במזכה לא קתני כעולא נמי לא אמרי ◦ ביחידאה לא מוקמינן ת"ר ד)[ט]המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקן מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ופוסק עמהן כשער הזול ואין בו משום רבית ◦ ואין שביעית משמטתו ואם בא לחזור אינו חוזר נתייאשו הבעלים אין מפריש עליהם לפי שאין מפרישין על האבוד אמר מר פוסק עמהם כשער הזול פשיטא הא קא משמע לן [י]אף על פי שלא פסק כמי שפסק דמי ואין בו משום רבית מאי טעמא כיון דכי לית ליה לא יהיב ליה כי אית ליה נמי אין בו משום רבית ואין שביעית משמטתו דלא קרינא ביה [1]לא יגוש ואם בא לחזור אינו חוזר אמר רב פפא [כ]לא שנו אלא בעל הבית בכהן אבל כהן בבעל הבית אם בא לחזור חוזר דתנן ה)[ל]נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות יכול לחזור בו: נתייאשו הבעלים אין מפריש עליהן לפי שאין מפרישין על האבוד: פשיטא לא צריכא ו)דאקון מהו דתימא אקנתא מילתא היא קמ"ל: תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר ז)המלוה מעות את הכהן ואת הלוי בב"ד ומתו מפריש עליהן בחזקת אותו השבט ואת העני בבית דין ומת מפריש עליו בחזקת עניי ישראל ר' אחי אומר בחזקת עניי עולם מאי בינייהו

איכא

כי משוו ב"ד שליח. מי בעי בפניו דשליח קמא או אפילו שלא בפניו כגון זה שהוא אנוס ואינו יכול לעכב כאן וילך לדרכו: **מברא.** מעבר המים שלא מצא את המעבורת: **לא שמיה מתיא.** דלא מטי עד הכא ואין טענת אונס בתנאי גיטין למימר אניסנא. א"כ יש אונס בגיטין הא אוקימנא בשמעתא קמייתא דכתובות ח) דהאי אונסא דשכיח הוא ואיבעי ליה לאתנויי: **ליהוי גיטא.** מעכשיו ט) אמסור לה גט על תנאי זה אי לא אפייס לה: **פייסה.** בדברים והרבה עליה ריעים ולא נתרצתה להשלים אתו: **מי יהב לה תרקבא דדינרי ולא איפייסא.** וכיון שלא עשה כן נמצא שלא פייסה ואע"פ שאין לו לא אמרינן אנים דאין אדם יכול לטעון אונס בתנאי של גט והוי גיטא: **אטו תרקבא דדינרי בעי למיתב לה.** והרי אין לו ואנוס הוא דהא פייסה במה שבידו לעשות ולא איפייסא ולא הוי גיטא דיש אונס בגיטין: **הא כמאן דאמר כו'.** פלוגתא דתרי לישני ואליבא דרבא היא במסכת כתובות בשמעתא קמייתא י): **מתני' להיות מפריש עליהן מחלקן.** המלוה הזה כשיפריש תרומותיו ימכור התרומה ויעכב הדמים לעצמו בפרעון החוב זה בשביל הכהן וכן המעשר ראשון בשביל לוי ומעשר עני בשביל עני והמעשרות יעכב ויאכל אלא שמפריש מעשר מן המעשר לכהן שהן יא) מותרין לזרים מכיון שאין כאן גזל מתנות שכבר נתן דמיהם לכהן זה ובשעת ההלואה פסק להם דמים: **ליטול רשות מן היורשין.** מפני שאין חוב זה מוטל עליהן לפרוע יטול מהם רשות אם רוצים שיתקבל חובו בשבילם יעכבם ממעשרות עצמו: **אינו צריך ליטול רשות.** דיש כח לב"ד להטיל חוב זה על כל הכהונה והלויה לפי שתקנתם הוא שימצאו מעות להלואה: **גמ' ואע"ג דלא אתו לידיה.** בתמיה אע"פ שאינו נותן לכהן ויחזירם לו קתני מתני' דיפריש עליהן וכיון דלא מטו לידיה מאן זכי ליה להאי כהן הך תרומה שיקבלנה זה בחובו והיאך יצא ידי נתינה: **במכרי כהונה.** כמו איש מאת מכרו (מ"ב יב) שהם מכיריו ואוהביו דאינו רגיל לתת תרומות ומעשרות אלא לכהן זה הלכך כיון דמלתא דפשיטא היא דלדידהו יהיב להו אסחי להו שאר כהני דעתייהו והוה כמאן דמטו לידייהו דהני: **במזכה להן ע"י אחרים.** כשהוא מפריש מוסרו למעשרות ביד אוהבו ואומר זכי במעשר זה לפלוני לוי והוה ליה כמאן דמטא לידיה וחוזר ומחזירן לו: **עשו את שאינו זוכה כזוכה.** במקומות הרבה מפני תקנה עשו כן לרבי יוסי. בהניזקין (לקמן דף נט:) עני המנקף בראש הזית ומלודות חיות ועופות ומציאת חרש ובבכורות (דף יח:) כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות ובגמרא דשנים אוחזין (ב"מ דף יב.) השוכר את הפועל ילקט בנו אחריו דאף על פי שאין זכיה לקטן עשאוהו כזוכה ובכולן י"ל מפני תקנה עשו: **כשער הזול.** שאם יוזלו חיטין בשעת הפרשת תרומות אקבלם באותו השער של שעת הפרשה: **ואין בו משום רבית.** בשאר פוסקין בעינן עד שיצא השער וכאן פוסק בשעת הלואה בכך וכך אף על פי שלא יצא השער: **ואם בא לחזור.** לקמן מפרש: **נתייאשו הבעלים.** כגון שהלוהו כדי שיעור תרומות שנה זו ועל מנת לקבלם בשנה זו וראה שנשתדפו שדותיו ונתייאש מאותה הלואה ואמר ווי לחסרון כיס ואחר כך חזרו ונתקנו אין מפריש עליהם דיאוש דבר האבד הוא: **פוסק עמהם כשער הזול פשיטא.** בכל תנאי נמי אם בא לפסוק כשער הזול מי ימחה בידו גבי שאר פוסקין על הפירות נמי הכי תניא באיזהו נשך (ב"מ דף עב:): **כמי שפסק דמי.** וה"ק הפיסוק שהוא פוסק עמהן כשער הזול הוא שאם יוזלו מדמים הללו שהוא פוסק בשעת הלוואה יקבלם כשער הזול: **דכי לית ליה.** כגון אם נשתדפו שדותיו: **לא קרינא ביה לא יגוש.** שאינו יכול לתובעו כלום: **בעל הבית.** אם בא לחזור בכהן אין יכול שהרי כספו בידו וזה לא היה לו למשוך ממנו כלום דלימא ליה לא משכתי: **אבל כהן חוזר בו.** דכיון דעשאוהו כזוכה יכול לטעון לא משכת ממני פירות: **לא צריכא דאקון.** בשעה שייבשו ונתייאש כבר עלו בקנה: **מהו דתימא אקנתא מילתא היא.** דמשעלו בקנה אם מתייבשים חוזרים ומתקנים ומלתא דלא שכיחא הוא שיהו מתקלקלין לגמרי ולא הוי יאוש מעליא קמ"ל: **אותו השבט.** שהקרוב להם באותו השבט ראוי ליורשם וכל לויים זוכין במעשרות לפיכך יעכב זה את המעשרות בשביל הקרוב להם בלוייה: **בחזקת עניי ישראל.** הכא ליכא למימר בחזקת יורשין שמא יורשים עשירים הם אבל בחזקת שאר עניים יפריש ויעכבם דהואיל ותקנת עניים הוא ניחא להו לכל עניי ישראל שתהא דת זו נוהגת בישראל כדי שימצאו מלוים להם כשיצטרכו הלכך כי גבי משאר עניים לאו גוזל את העניים הוא:

עניי

מי יהיב לה תרקבא דדינרי ולא איפייסא. אע"ג דלית ליה אין טענת אונס בגיטין והוי גט וא"ת וכי יהב לה נמי תרקבא דדינרי אמאי לא הוי גיטא הא לא איפייסא ואור"י דאי לא פייסנא לה משמע אם לא אטרח לפייסה בדבר גדול ואי יהב לה הרי טרח לפייסה וקיים תנאו אע"פ שלא נתפייסה: **במכרי לא קתני.** אע"ג דמזכה נמי לא קתני מ"מ ניחא ליה לאוקמי במזכה דאיירי בכל כהנים ומאן דמוקי לה במכרי משום דמזכה לא קתני אע"ג דמכרי נמי לא קתני משמע ליה מפרישין עליהן סתם בלא שום זיכוי: **ביחידאה לא מוקמינן.** אע"ג דשמואל פסיק בפ"ק דב"מ (דף יב.) כרבי יוסי דעשו את שאינו זוכה כזוכה מכל מקום מסתבר ליה לאוקמי מתניתין ◦ אפילו כרבנן יג): **ופוסק עמהן כשער הזול.** כדמפ' דאע"ג דלא פסק כמי שפסק דמי ואין בו משום רבית אפילו פוסק הרבה פחות משער הזול: **הא קמ"ל אע"ג דלא פסק כו'.** וא"ת הא נמי פשיטא דבפרק איזהו נשך (שם דף עב:) אמר ר' יהודה שיכול לומר לו תן לי כזה או תן לי מעותי וי"ל דהתם שאומר לו בשעת הזול אבל הכא אפילו שתק עד שהוקר השער: **כיון דכי לית ליה לא יהיב ליה כו'.** והא דאסר רב בפרדיסא באיזהו נשך (שם דף עג.) אע"ג דאית ביה תיובתא הכא התירו משום תקנת כהן: **לא שנו אלא בעל הבית בכהן.** אפילו לרבנן דפליגי ארבי שמעון בפ' הזהב (שם דף מד.) ולית להו כל שהכסף בידו ידו על העליונה הכא לא גרע מכי לית ליה לא יהיב אי נמי כדפירש בקונטרס דהכא דאין לו למשוך ממנו כלום לא מצי הדר ביה:

איכא

מסורת הש"ס

א) כתובות ג: לקמן לד: נדרים כז., ב) [כתובות ג: לקמן לד.], ג) בכורות יח. ב"מ יב., ד) [תוספתא פ"ג], ה) ב"מ מד., ו) [תענית יט. ע"ש בתוס' ופרש"י ל"ע], ז) [תוספתא ריש פ"ג ע"ש], ח) [דף ג:], ט) ומסר. רש"ל, י) [דף ג:], יא) במ"א: שיהא, יב) [ועיין היטב תוספות ב"מ יב. ד"ה ואמר שמואל ותוספות בכורות יח. ד"ה עשו],

◆

תורה אור השלם

1. וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה שָׁמוֹט כָּל בַּעַל מַשֵּׁה יָדוֹ אֲשֶׁר יַשֶּׁה בְּרֵעֵהוּ לֹא יִגֹּשׂ אֶת רֵעֵהוּ וְאֶת אָחִיו כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לַייָ׃
דברים טו ב

◆

גליון הש"ס

גמ' ביחידאה לא מוקמינן. עי' פאה פ"ה מ"ב ובר"ש שם: שם ואין שביעית משמטתו. עי' ברא"ש פ"ק דמכות סימן ג: תוס' ד"ה ביחידאה וכו' אפי' כרבנן. עיין לעיל דף יג ע"א תוס' ד"ה והא:

◆

מוסף רש"י

ופסקיה מברא. הנהר הפסיקו שהיתה המעבורת מלד העיר ולא יכול לעבור (כתובות ב:). **חזו דאתאי.** שבאתי (שם). **לא שמיה מתיא.** והוי גיטא ואם רצתה תינשא לאחר וגם לכהונה נפסלת מהיום (שם). **תרקבא.** חצי סאה תרי וקב. (יומא יח.). **דינר.** זהובים. (שם). **אין אונס בגיטין.** אין טענת אונס בגיטין (שם). **במכירי כהונה.** שאנשי העיר קרוביו ומכירין כהן זה ומזכין לו זיכוי במתנות בהמותהן מיד כשנשחטו קודם שהופרש מן הבהמה. (רשב"ם ב"ב קכג:). **עשו שאינו זוכה כזוכה.** אע"פ שלא זכה כהן בהאיך דהא לא מטא לידיה מעולם עשאוהו כאילו זכה. (בכורות יח.) **נתן לו מעות כו' יכול לחזור בו.** זה וזה (ב"מ מד.). **דאקון.** שעלו בקנה שנתקנו מעט לאחר שנתייבשו. (תענית יט.).

◆

פסקי רי"ד

פייסתי' הריני מאמינה לומר שלא באתי בתוך זה הזמן אצלה וכיון דמעיקרא הימנה תו לא מהימן לערער וכ"ש דאנן לא ניקום ונערער אלמא טעמא דאמר הכי אבל האי דלא אמר הכי ליחוש איכסיף לסוף איגלי מילתא דארוסה הות אמר רבא אם אמרו בנשואה דחביבה עליו ומחזר לפייס יאמרו בארוסה שאינה חביבה עליו כ"כ אמר רבא אי קשיא לי הא קשיא לי כי משוו ב"ד שליח שני בפניו או דלמא שלא בפניו פי' כי משוו ב"ד שליח שני בפניו של השליח ראשון משוו ליה או דלמא שלא בפניו נמי מצי משוו ליה כגון זה שאינו יכול להתעכב וילך לדרכו בתר דבעיא הדר פשטה בין בפניו בין שלא בפניו שלחו מתם בין בפניו בין שלא בפניו: ההוא דאמר להו אי דלא אתינא עד לתלתין יומין ליהוי גיטא אתא ופסקיה מעברא אמר להו חזו דאתאי חזו דאתאי אמר שמואל לא שמיה מתיא פי' לא מצא המעבורת לעבור והיה אנוס וקי"ל אין אונס בגיטין כדאמרינן לקמן מ"ה אמר שמואל לא שמיה מתיא והגט גט ולא מצי למימר אנוס אני: ההוא דאמר להו אי לא מיפייסנא לה עד תלתין יום ליהוי גיטא מעכשיו פייסה ולא איפייסה פי' התנה עמו שאם לא יפייס אותה עד ל' יום שיהא גט מעכשיו וחזר אחריה והרבה עליה ריעים כדי שתתפייס עמו ולא נתרצת והיה טוען ואומר בכל כחי פייסתיה וכל מה שהיה לי לעשות עשיתי והגט הוא בטל שהרי כך אמרתי אם לא אפייסנה יהא גט והרי פייסתיה והיא לא נתרצית אמר רב יוסף מי יהב לה תרקבא דדינרי ולא איפייסה פי' כיון שאמר אם לא אפייסנה יש

עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה כב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף י:

נא ב ג מיי' פ"ט שם הלכה ח סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמד סעיף א:

נב ד מיי' פ"ז מהל' מעשר הלכה ה סמג עשין קלה:

נג ה מיי' שם הל' ז:

נד ו ז מיי' שם הל' ח [מיי' פ"ט מהל' ביכורים הלכה ג']:

נה ט י כ מיי' שם הלכה ז:

נו ל מיי' פ"ג מהלכות מכירה הלכה ד ופ"ו הלכה א סמג עשין קלג טוש"ע ח"מ סימן קלג סעיף א וסי' רד סע"א:

◆

פסקי רי"ד (המשך)

לו לפייסה עד שתתפייס והיא לא נתפייסה בדברים אי הוי יהיב לה תרקבא דדינרי הוה מיפייסה א"כ נמצא שלא פייסה והגט גט הוא ואי אמרת אונס הוא שהרי אין לו תרקבא דדינרי אין טענת אונס בגיטין הלכך כיון שלא פייסה עד שתתרצה ותתפייס עמו [הוי] גט ואינו יכול לטעון בכל כחי פייסתיה ואנוס אני: מתני' המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקן מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין אין חוששין שמא מת כהן או לוי או שמא העשיר העני ואם מתו צריך ליטול רשות מן היורשין ואם הלוהו לפני ב"ד אין צריך ליטול רשות מן היורשין פי' הלוה מעות לכהן ע"מ להפריש תרומותיו ולהפרע מהן חוב זה שיפריש כדי לתקן פירותיו וימכרם לכהנים והדמים יעכב לעצמו בשביל חוב זה וכן הלוה ללוי להפריש מעשר ראשון ולעכבו לעצמו בפרעון חוב זה ויפריש ממנו תרומת מעשר שטובלת ואסורה לזרים ויתיבה לכהנים ושאר המעשר יאכל הוא [בעצמו] וכן הלוה מעות לעני אחד להיות מפריש עליו מעשר עני ויפרישנו ויתקן פירותיו שגם מעשר עני טובל ויעכבנו לעצמו בפרעון חובו ואין כאן גזל מתנות שכבר הקדים ונתן להם דמיהן ופסק עמהן בשעת ההלואה שיפרע ממתנותיהם ואם אינם לפניו מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואינו חושש שמא מתו ושוב אינו יכול להפרע מהן וחייב לאחרים או שמא העשיר העני ואינו ראוי ליטול (מיורשיהן) מעשר עני וחייב ליתנו לאחרים: ואם מתו צריך וכו' אם רוצים לפרוע חוב אביהן כענין זה מפני שאין חוב זה מוטל עליהן לפורעו הלכך אם יתרצו יפרעו חוב זה בענין זה יעכב אלו המתנות לעצמו ואם לא יתרצו חייב ליתנם לכהן ולוי ועני אחרים: ואם הלוה אותם בפני ב"ד וכו' שכח יש לב"ד להטיל חוב זה על יורשיהן לפי שתקנתם היא זו שימצאו מעות להלואה בשעת דוחקם ומקשי ואע"ג דלא אתו לידיה פי' אע"פ שלא באו התרומות והמעשרות ליד כהן מעכבן לעצמו בתמיה כיון דלא אתו לידיה מאן זכי ליה להאי כהן שיהא שלו ויתפשם זה בחובו ונמצא שלא קיים מצות נתינה אמר רב במכירי כהונה ולויה פי' כמו איש מאת מכרו שהם מכיריו ואוהביו ואינו רגיל ליתן תרומותיו ומעשרותיו אלא להם הלכך כיון דמילתא פשיטא היא דלדידהו יהיב להו אם הלוהו שאר כהנים ולוים אסחו דעתא עלייהו והוי כמאן דמטו לידייהו דהני אבל לשאר כהנים ולויים שאינן מכיריו אסור לעשות כן ושמואל אמר במזכה להן ע"י אחר פי' מפרישם ומזכה להן על ידי אוהביו ואומר להן זכה וזכין לאדם שלא בפניו וקיים בה מצות נתינה וחוזר ונוטל בעבור חובו: תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר המלוה מעות את הכהן ואת הלוי בפני ב"ד ומתו מפריש עליהן בחזקת אותו השבט ואת העני בפני ב"ד ומת מפרישין עליהן בחזקת עניי ישראל